כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת תרומה ■ א' אדר ה'תש"פ ■ 26.02.2020 ■ גליון מס' 572

ארץ ישראל אינה שטח כבוש

/ הרב יעקב הלוי פילבר

השראת השכינה היא המטרה העליונה של העם היהודי, דרכים רבות קיימות להגשמת המטרה הזו, שאחת מהן היא הקמת המשכן, ככתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", וגם אם נאמר שעיקר הקמת המשכן אינו המבנה של המשכן, אלא שבסופו השכינה תשרה בתוכו של כל אחד ואחד מישראל, כמו שמדייקים זאת מהכתוב: "ושכנתי בתוכם" - ודרשו: "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד". גם אז לא נוכל להתכחש שהתורה קשרה את הקדושה גם למסגרת של זמן ומקום, לזמנים מיוחדים כמו השבת והמועדים, ולמקום מיוחד לארץ ישראל שהוא ארץ הקודש, שרק בו יכולה הקדושה המיוחדת השופעת לישראל ממרומים להתגלות. על המקדש נאמר בתורה: "והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם לשכן שמו שם" [דברים יב יא], ומקומו של המקדש אינו מקרי אלא נקבע מראש על ידי בורא עולם. והמקום הזה חייב להיות רק בארץ ישראל שעליה נאמר בתורה: "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלקיך בה" [שם יא יב]. כך שלא יד המקרה היא שהביאה את עם ישראל לארץ ישראל, אלא הארץ נבחרה מראש ע"י בורא עולם מכל הארצות להיות ארצו של העם היהודי, מפני שרק היא המתאימה להגשמת היעוד ומימוש המטרות של העם היהודי, כמו שמובא במדרש [במדב"ר כג]: "אמר הקב"ה למשה הן הארץ חביבה עלי שנאמר: 'ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד' וישראל חביבים עלי שנאמר: 'כי מאהבת ה' אתכם' אמר הקב"ה: אני אכניס את ישראל שהם חביבים עלי לארץ שחביבה עלי". ועוד אמרו במדרש [ילק"ש חבקוק ג']: "עמד וימודד ארץ - מדד הקב"ה כל הארצות ולא מצא ארץ שראויה להינתן לישראל אלא ארץ ישראל". על ההתאמה של ארץ ישראל לעם ישראל כתב הראי"ה קוק בפתיחת ספרו 'אורות': "ארץ ישראל אינה קנין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי לקיומה החומרי או אפילו הרוחני של האומה, אלא ארץ ישראל היא חטיבה עצמותית קשורה בקשר חיים עם האומה, חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה".

מבחן הקשר של העם היהודי עם ארצו נשמר לאורך כל ההיסטוריה הישראלית מאז אברהם אבינו, לא רק באותם הימים שהעם חי בארצו, אלא לא פחות גם בכל שנות הגלות, כשהקריאה: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" היתה מכוונת לא רק לירושלים העיר אלא לארץ ישראל כולה, במובן הממשי של המילה. אין ספק שאם כיום יושבים ששה מיליון יהודים בארץ ישראל והקימו בה את מדינתם, לא היינו זוכים לכל זאת ללא הנאמנות ללא סייג של העם לדורותיו לארץ ישראל. והנה עד הקמת המדינה היה ברור לכל יהודי שארץ ישראל כולה היא ארצו של העם היהודי, וגם אם היו בתוכנו שחשבו שיש לוותר על חלק מן הארץ כדי שאפשר יהיה להקים מדינה לעם היהודי בחלק הנותר, אבל גם הם לא וויתרו מעולם על זכותו ההיסטורית של העם על יתר חלקי הארץ.

והנה לאחרונה חל כרסום בנאמנות של העם לארצו, "נשמות טועות" המתכחשות לא רק לארץ ישראל אלא לכל העבר והעתיד שלנו, והם קוראים לנחלת אבותינו "שטחים כבושים", כאילו לא לנו הארץ, ולא זו בלבד אלא רואים כזרים-מנשלים, את אחיהם המיישבים את חבלי ארצנו בגבורה הגובלת במסירות נפש., ועל כיוצא בהם אמר הנביא [ישעיה מט יז]: "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו". ההתכחשות הזו לארץ ישראל כארצו של העם היהודי היה כבר בימי החשמונאים ועליה אמר בזמנו שמעון החשמונאי: "הארץ אשר שבנו לרשתה אחוזת אבותינו היא, ואין לאיש זר חלק ונחלה בתוכה. כי אויבינו שדדו נחלתנו ויאחזו בה באון ובעול, ועתה כי הצליח ה' את דרכנו לקחנו את נחלת אבותינו וישבנו בה" [חשמונאים א, טו לד]. ומכאן לא רחוקה הדרך ש"הנשמות הטועות" של דורנו מתחברים לגרועים

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

חובת האב ללמוד עם בנו
...בא אלי יהודי ירא וחרד, וסיפר לי בצער על אסון שאירע לו באחד מילדיו שדבק באורחות עקלקלות ר"ל. אמרתי לו כי אסון כזה...
המשך בעמ' 2

וזאת התרומה
בתחילת פרשת תרומה עם ישראל מצטווה להביא נדבה לצורך בניית המשכן אך זה נאמר להם בלשון לקיחה ולא התנדבות...
המשך בעמ' 3

שו"ת חורף
- ***'אונאת דברים' בבידוד מחירים***
- ***הפעלת IROBOT בשבת קודש***
- ***לאכול דגים לאחר***

המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
קצת נוחות מול חיי משפחה
...ברצוני לספר על מה שאירע בביתנו לאחרונה. אנחנו גרים בסביבה שלא קל לחיות ולהסתדר בה...

לא לדחות על הסף הצעות מרקע מעט שונה
...ראשית דבר, יישר כוח גדול על פעילותכם המסורה לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא...
המשך בעמ' 6

שביבים
- *שפת הלב*
- *סגולת לימוד תורה*

המשך בעמ' 8

שבמבקשי נפשנו ויחד עמם הם מכריזים במקהלה קבל עולם ומלואו: שארץ ישראל על מרחביה ההיסטוריים אינה ארצו של העם היהודי, ושיש לעקור ממנה ישובים ישראליים על נשיהם וטפם, ולהגלות מעל אדמתם מתיישבים שהם דור שני ושלישי על האדמה הזו, וכל זאת מפני הטענה שהארץ שהם יושבים בה היא "שטח כבוש". התכחשות אווילית כזו לא ידע העם היהודי מאז היותו לעם. אם חפצי חיים אנחנו עלינו להדוף את הטיעון הזה מחוץ לגדר של הקונצנזוס הישראלי, כי ללא כל קשר לסוגית השלום ושלמות הארץ, כל הכופר בזכותו של העם היהודי על חלק מן הארץ, שומט גם שלא ברצונו את הבסיס המוסרי של ההתיישבות היהודית בכל חלקי ארץ ישראל, משני עברי "הקו הירוק". כנגדם עלינו לומר: "ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות" [כלים פ"א מ"ו] ועלינו להפנים אמת זו לכל מרכיבי החברה הישראלית.

חובת האב ללמוד עם בנו

/ כ"ק האדמו"ר מפוריסוב שליט"א

מתוך שיחתו בימים אלה של האדמו"ר רבי עקיבא רבינוביץ' בבית מדרשו / ללא עריכה

...בא אלי יהודי ירא וחרד, וסיפר לי בצער על אסון שאירע לו באחד מילדיו שדבק באורחות עקלקלות ר"ל. אמרתי לו כי אסון כזה אינו קורה בפתע, ובוודאי זה נמשך כבר זמן רב, אך הוא בשלו, כי השגיח ולא הבחין בשום שינוי. אמרתי לו אין זו השערה בלבד, יודע אני בבירור שאין אסון כזה מתהווה פתאום, וזה בדוק ומנוסה. והלה עמד על דבריו שלא ראה כלום לפני כן. לאחר זמן קצר חזר הלה אלי באומרו, כי חקר ודרש אחר העניין, ונודע לו כי זה כבר יותר משנה התחיל הדבר עם חברותא בלתי הוגנת וכו' והוא לא השגיח די הצורך, ולא הרגיש בכך, עד שהגיע הדבר לאן שהגיע.

והנה כשהילדים בקטנותם, כל אב ואם בוררים לבניהם התלמוד תורה הטוב ביותר, ובית החינוך הטוב ביותר עבור הבנות, וכשהם גדלים יש כאלו ששולחים את בנותיהם לקורסים שונים כגון לתפירה וכדומה, ועל זה אין הם מפקחים לדעת איזו חברותא נמצאת שם, וגם אצל הבנים יש שאין מקפידים להשגיח עליהם כ"כ בגדלותם, ומדמים בנפשם כי שוב אין צורך כל כך לפקוח עין עליהם, והאמת היא שהתוצאות מזה אינן טובות, כי היצר הרע גדל יחד עמם, ואז יותר קשה. אולם כאשר מפקחים על הילדים בצעירותם וגם בבגרותם היטב, יום יום בתשומת לב מיוחדת, אז אפשר להבחין בתועלת הרבה הטמונה בזה.

והמציאות מוכיחה כי אלו ההורים אשר מפקחים בתשומת לב על צאצאיהם, יכולים הם למנוע ואף לסלק מכשולים בעודם בתחילתם, וסופם שרואים דורות ישרים, ואף אחד אל יפטור עצמו מחיוב זה, ולחשוב כי במה ששולחם למוסדות כשרים כבר יצא בזה ידי חובתו. ישנם כאלה אשר בימי בין הזמנים אשר כהיום הם מכנים זאת בשם חופש, נוסעים להתרחץ בים, וכל הנוסעים ניזוקין בזה פחות או יותר, ולא אחד סטה מדרך הישר כתוצאה מכך, ודי לנו אם ההיזק שלהם הוא רק באחוז אחד. ואני בעצמי ידעתי על שקדן גדול שלמד באמת בהתמדה רבה, ואמנם נחלש מרוב התאמצות בלימודיו, ונסע לים להינפש, ומאז פסקה התמדתו ונעלמה, והמעלות אשר נתקלקלו לו שם _ שוב לא היה יכול לתקן. ויש אחרים שטוענים כי בחופי הרחצה נעשו שם איזה תיקונים, ועצם הדבר איני יודע, אולי ואולי, אבל האזור מסביב לים הוא נורא מאד, וכל הדרך המוליך לשם הוא איום ביותר. ואלו האומרים כי לילדים קטנים אינו מזיק כל כך, הרי הם טועים, כי הגם שהפעוטים אינם מבינים מה הם רואים, עם כל זה הראיות האסורות מזיק להם לכשיגדלו, ועל ענין זה גם העיד לי אחד על עצמו, כי מה שראה בקטנותו נחרט בזיכרונו והזיק לו מאד כשהתבגר. ואותם ההורים המוציאים את בניהם מחדרי לימודם לשם נופש והבראה ונסיעה לים, מלבד מה ששייך אל הילדים עצמם שהולכים כביכול לשפר את הגוף, ויכולים בזה להזיק אלף פעמים ככה לנשמה, ועל ההורים לדעת שאפילו אם רופא מצוה על זאת (שצריך לנסוע להתרחץ בים מחמת בריאותו) אין זה תמיד קודש ונחוץ כפי מה שהוא אומר, אלא באמת חוץ מזה יש בזה אחריות כללית כלפי כל ילדי הכיתה שנחלשים ומתרפים בלימודם עי"ז, כי מתוך שחסרים כמה ילדים, שוב מרגישים הילדים הנשארים את עצמם כמתנדבים, בראותם ששאר הילדים יכולים להיבטל מהלימודים, על אף שהם אינם חלשים יותר מהם, ודבר זה הוא בהרגש כוחות הנפש אע"פ שאין הנער יודע מכך (דהיינו שאינו יודע לחשוב חשבון כזה) אולם זו היא המציאות (שמרגיש חשבון זה בנפשו ונתרפה מלימודו עי"ז) ואם הלימוד נעשה בהתנדבות הרי החשבון שונה, כי היום נותן המתנדב כך וכך שעות, ולמחר חפץ ליתן פחות, ולמלמדים קשה לבוא בטרוניא עליהם, כי הלא יטענו הילדים, במה אנו גרועים מפלוני שאינו צריך לבוא לחדר כלל.

המצות עשה היחידה מדאורייתא שעל האב לעשות עם בנו אפילו כשהוא קטן היא מצות "תלמוד תורה" שמוטל על האב ללמדו, דמצות "ושננתם" מוטלת על האב, והמלמד אינו אלא שלוחו למצוה זו, וחובה על האב לעקוב אחרי השליח אם הוא ממלא שליחותו, ואע"פ שחזקה ששליח עושה שליחותו, כל זה אמור כלפי דבר שאי אפשר לברר אז סומכין על החזקה, אבל במקום שיכולים לברר, ודאי שצריכים לברר, וגם לפעמים המלמד צריך לעזר מהאב. והנסיון הוכיח, שלפעמים יכול האב לפתור ברגעים אחדים עבודה שדורשת מהמלמד כמה שעות.

ומצוה זו של "ושננתם" גדולה יותר ממצות תפילין, כי על זה אמרו

חז"ל (קידושין לט, ב) "ותלמוד תורה כנגד כולם", הבה נתבונן, אם אדם חיסר יום אחד מלהניח תפילין פחד יאופף אותו, ומדוע אינו מפחד כשאינו מקיים מצות "ושננתם", ואפילו אם חינוך הילדים הוא מדרבנן בלבד, מכל מקום מצות "ושננתם" שעל האב הלא היא מדאורייתא.

הנה הרבה אנשים אינם יודעים בכלל מצות "ושננתם" מה היא, ישנם הסוברים כי קיומה על ידי לימוד קצת חומש ומשניות, אולם אין הדבר כן, והמעיין בשולחן ערוך הרב (בעל התניא) בהלכות תלמוד תורה, ייווכח כי אינו יודע פירושה של מצות "ושננתם", ואין כאן המקום לפרט הכל, אך לדוגמה נציין את מה שפסק (פ"א ה"ד ועי' עוד שם בהלכה ו) שאדם חייב ללמד את בנו תורה שבעל פה כולה, מסופקני אם אחד ממאה יודע זאת ומקיימה. כדאי להקדיש זמן ולעיין שם, כי אז ידעו גודל החיוב ואופני פרטיו. מכאן אנו רואים את הנחיצות המוטלת ללמוד עם הילדים בכל יום, הן הלכה והן מוסר, עם הקטנים קיצור שולחן ערוך, ועם המבוגרים יותר משנה ברורה או שו"ע הרב, ויום יום ללמוד איתם מוסר, כדי שיתעוררו לקיים את ההלכה שלמדו, ומלימוד ההלכה יידעו מה חובתם בעולמם כי הא בהא תליא.

ולכל האמור לעיל צריכים סייעתא דשמיא, כי באמת האדם חייב לעשות עד כמה שידו מגעת, אך אסור לו לחשוב שיכול לסמוך על עצמו, אלא יצפה לסייעתא דשמיא. ובאמת, העיקר הוא ללמד את הילדים מידות טובות. ראוי ללמד את הילדים כיצד להתפלל כראוי, להסביר להם ענייני התפילה. כן יעזרנו השי"ת שנזכה כולנו לבנים צדיקים ויראי שמים. הרה"ק רבי יוחנטשע מרחמסטריווקא זי"ע נהג להגיע כפעם בפעם אל התלמוד תורה בו למדו בניו, והיה מתעניין אצל המלמדים אודות לימודם.

■

וזאת התרומה

/ הרב איתמר הרשקו

בתחילת פרשת תרומה עם ישראל מצטווה להביא נדבה לצורך בניית המשכן אך זה נאמר להם בלשון לקיחה ולא התנדבות- "ויקחו לי תרומה... אשר תקחו מאתם".

בפרשת וארא משה רבינו הצטווה ע"י הקב"ה- "דברו נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", אין נא אלא לשון בקשה, משה מבקש מהעם שיקחו איתם ביזה מהמצרים לפני שיצאו ממצרים, כדי שלא יאמר אותו צדיק אברהם אבינו, ועבדום וענו אותם קיים בהם אך אחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם.

לאור זאת, נדבת ישראל לצורך הקמת המשכן הינה בעצם רכושו של אברהם אבינו כפי שהובטח לו עוד בברית בין הבתרים, ואנו כיורשיו זוכים בכסף זה. כך שבעצם צריך לקחת מאתנו את הרכוש ולהקדישו לצורך הקמת המשכן.

כיוון שישראל נדבו מליבם, הם הצליחו לשלב שני דברים בנדבת המשכן. הן את זכותו של אברהם אבינו כבעלים האמתי של הרכוש והן את נידבת ליבם. בכך זכו ישראל להשלמה של החלק הראשון של ענין גאולת מצרים על פי מה שהגדיר זאת הרמב"ן[1]- לשוב למעלת אבותם ולמקומם.

בנדבת המשכן שבנו למעלת אבותינו, כשם שהם הקימו מצבה וקראו בה בשם ה' כך אנו בנדבת המשכן קראנו בשם ה'. וכשנכנסנו לארץ והקמנו בימי שלמה את המקדש זכינו גם לחלק השני של הייעוד שביציאת מצרים- חזרנו למקומנו יחד עם מעלת אבותינו.

את העניין זה שרו בני ישראל בשירת הים כשהם התנבאו- "תביאמו ותתאמו בהר נחלתך"- לשוב למקומנו. "מקדש ה' כוננו ידיך"- לשוב למעלת אבותינו.

למרות שהיעוד המלא והשלם לא בא אלא בימי שלמה, זכו בני ישראל במדבר ליצור את המשכן ולהטמיע בו את נדבת ליבם הטוב.

בפרשתנו ישראל מצטווים להקים משכן, וחז"ל משליכים את הציווי הזה גם על הקמת המקדש ובכך הם מחברים בין שני בתי ה'- הזמני והקבוע.

את הציווי על הקמת המשכן אנו מוצאים עוד טרם חטא העגל, למרות שהמצווה ניתנה לישראל רק לאחר יום הכיפורים.

בירושלמי במסכת שקלים[2] נאמר, שלא ניתן לעמוד על טבעה של אומה זו- עם ישראל. נתבעים לעגל ונותנים, נתבעים למשכן ונותנים. משכך, היינו עלולים לחשוב שאכן הדברים שווים. אך כבר לימד אותנו רשב"י- שלא היו ישראל ראויים לאותו החטא של 'חטא העגל' אלא ללמד תשובה לרבים[3].

ולכן אין דמיון בין נתינת הזהב לעגל לנדבת המשכן. והתורה שרצתה להדגיש זאת הקדימה 'שקלי המשכן' ל'נזמי העגל', לומר לנו שזו מעלתם האמתית של ישראל.

כשעם ישראל מתחיל את נדבת המשכן מיד לאחר יום הכיפורים, אומרים עושי המלאכה למשה מרבים העם להביא, וכבר לאחר יומיים מופסקת מלאכת הבאת הנדבה למשכן.

עושי המלאכה מעם ישראל ידעו להעריך את הכמות שיש בידם ואף לומר בביטחון מלא- "מרבים... מדי המלאכה", והתורה אף מעידה שהם אכן צדקו- "והמלאכה היתה הותר ודים".

וזאת משום הגזרה המשונה שנגזרה על ישראל במצרים. לאחר שמשה ואהרון מבקשים מפרעה לצאת לשלושה ימים במדבר מכריז פרעה- "נרפים אתם נרפים", ומבטל את נתינת הקש לצורך הכנת הלבנים.

מכאן והילך היה על ישראל לעמוד במכסות של הלבנים אותם הם יצרו תמול שלשום ועליהם גם לדאוג לקש לתבן.

עקב כך נאלצו ישראל ללמוד על בשרם כיצד לייצר לבנים כשהם האחראיים הבלעדיים על השגת חומרי הבניה, מרישא ועד גמירא. ומכיוון שהם חוו זאת על עצמם, נטבעה בהם יכולת ההערכה שאין שני לה. הם יכלו להסתכל על שדה ולהעריך בדיוק כמה קש הם

יוכלו לקושש ממנה וכמה לבנים ליצר.

וכאשר באים ישראל ומנדבים את נדבת המשכן, מצליחים עושי המלאכה להעריך את הכסף והזהב וכו' בהסתכלות שלהם, שבכך יש די והותר לצורך הקמת המשכן.

במצוות הנחת הכלים בקודש התורה מדגישה- "ושמת את השולחן מחוץ לפרוכת ואת המנורה נוכח השולחן על צלע המשכן תימנה והשולחן תתן על צלע צפון"[4]. התורה מזכירה את מיקום השולחן פעמיים, בתחילה ישנה רק מצווה באופן כללי להניח שולחן מחוץ לפרוכת ולאחר מכן היא מציינת את מיקומו שבדרום.

חז"ל מלמדים אותנו- "הרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר יצפין וסימן לדבר מנורה בדרום ושולחן בצפון[5]".

הנה כי כן, המנורה מסמלת את החכמה והשולחן מסמל את העשירות. כדי להקים את המשכן וכן כל מפעל של קדושה בישראל, יש צורך במימון ראשוני.

לכן כבר בהתחלה יש לשים מחוץ לפרוכת הקודש את השולחן, ולתת נדבה לצורך ההקמה.

אך גם לאחר שהוקם המשכן והחכמה מאירה היא חייבת שיעמוד מולה השולחן, כבדק הבית הנעשה במקדש.

מעין זה היה בימי יואש בשנת עשרים ושלש למלכותו[6]. משום שאין זה די בהקמת המקדש בלבד, כי אם יש לדאוג לתחזוקתו השוטפת ועל כן מניחים את השולחן נוכח המנורה.

בעניין ציווי המנורה ועשייתה אנו מוצאים שמשה מתקשה בדבר עד שה' אומר לו שיזרוק אותה לאש והיא תיעשה מאליה. הקושי שישנו בעניין עשיית המנורה, נובע מכך שצורת המנורה כלפי חוץ יוצרת רושם של כלי שהולחם. הכפתורים שמהם יוצאים הקנים, הגביעים והירך, נראים כמו שהולחמו יחידיו ומהם נעשית המנורה, בעוד שהמנורה למעשה היא גוש אחד שלם שעוצב וסוטט בקורנס. ורמז יש בדבר כיוון שהמנורה היא כנגד חכמת התורה.

כשאדם ניגש ללמוד את התורה הרי הוא אינו מסוגל להכיל את כולה, שכן התורה מאוחדת כולה ותורת ה' תמימה היא. על כן הדרך בה יצליח האדם לגשת למה שאין לו בכלל גישה אליו לכאורה, היא בכך שהאדם יכנס ללימוד התורה כשהוא מתעסק כל פעם בחלק אחר ממנה, וכל יום ילמד עוד פרק ועוד הלכה. ומכיוון שהתורה אחת היא, האדם זוכה לקבל אף יותר ממה שלמד- בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך. וכמו שתיאר לנו מרן רה"י ר' אברום שפירא זצ"ל- כשאדם לומד פתאום באה לו הארה בסוגיה, אף אם הוא אינו בדרגה של הגילוי ההוא, משום שזה ניתן לו משמים על השתדלותו בלימוד. וכך המנורה וחכמת התורה אמנם נראית כמחולקת אך היא מאוחדת באמת.

גם בימינו אנו ראינו את כוח האמונה של אבותינו ששבו הנה.

כמאז כך כיום, ידעו כולם שאנו נשוב לארץ ונבנה אותה. ומכוח אותה הידיעה הם לקחו את מה שהם חוו על בשרם בחשכת הגלות והשתמשו בזה לצורך בניית הארץ וביסוסה.

יהי רצון שנזכה להשלמת הגאולה בהקמת המקדש השלישי בימינו אנו.

1 - הרמב"ן בהקדמה לספר שמות אומר- והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם

2 - אמר רבי בא בר אחא: אין את יכול לעמוד על אופי של אומה הזאת. נתבעין לעגל ונותנין, נתבעין למשכן ונותנין- שקלים א, א

3 - ע"ז ד:

4 - שמות כו, לה

5 - ב"ב כה:

6 - מלכים ב יב, ז-יז

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

מקבץ שותי"ם מקבוצת 'ההלכה היומית'

'אונאת דברים' בבירור מחירים

שאלה: אני חבר בקבוצת רכישה בפרוייקט נדל"ן, והתאגדנו כל חברי הקבוצה לקנות רהיטים לדירות בחנות מסוימת, שבעל החנות התחייב בפנינו לתת לנו את הצעת המחיר הנמוכה ביותר אם אנחנו נתחייב לרכוש את הרהיטים אצלו.

וכך עשינו, התחייבנו אליו והוא התחייב אלינו.

אולם כדי לברר מהו המחירים בשוק, אנו רוצים ללכת לחנויות רהיטים אחרות, ולקבל מהם הצעות מחיר, כדי להביא את הצעת המחיר הכי נמוכה בפני בעל חנות הרהיטים הנ"ל, שהוא יצטרך על פי ההתחייבות - לרדת עוד במחיר.

האם מותר לנו ללכת לחנויות רהיטים ולקבל הצעות מחיר למרות שאנו יודעים בבירור כי אנחנו לא מתכוונים לקנות בהן את הרהיטים, וכל מטרתנו רק כדי לקבל הצעת מחיר כדי להוריד את אותו בעל חנות רהיטים שהתקשרנו עמו?

תשובה: באופן עקרוני הדבר אכן אסור מאחר ויש בזה 'אונאת דברים' מאחר שאתם מצערים את בעל החנות אשר חושב שיש לו סיכוי למכור רהיטים, בעוד אין לכם כלל כוונה לקנות.

ולכן יש לעורר על מה שמצוי שרוצים לרכוש פריט ביגוד מסוים דרך אחת החנויות המקוונות ברשת, אולם לא יודעים את המידה המדויקת, ולכן הולכים לחנות אמיתית כדי למדוד את הפריט, ולדעת את המידה, וכל כוונתו אינה אלא כדי לדעת את המידה מבלי שום רצון לקנות, שיש לחשוש בזה 'לאונאת דברים' והוא איסור מהתורה.

אמנם יש שני עצות לברר מחירים או מידה בלי לעבור על 'אונאת דברים':

א' תהיה כנה עם המוכר, ותאמר לו 'אני רק מברר', באופן כזה אתה לא גורם לו 'אונאה' כי אתה מתנהל בשקיפות, והמוכר מצידו ייתכן שהוא יסכים לתת לך מידע ולעזור לך או מתוך רצון טוב גרידא, או מתוך מחשבה שבכל זאת כדאי לו לסייע לך כי אולי כן יש איזה סיכוי שתקנה אצלו, אבל מכל מקום מכיוון שאתה אמרת לו בפירוש 'אני רק מברר' - אין בזה איסור.

ב' אם אתה מברר אצל עובד בחנות שהוא לא בעל הבית, והעובד הוא שכיר שמקבל משכורת קבועה לפי שעות וללא קשר לעסקאות הנגמרות על ידו - במקרה כזה לא שייך כאן 'אונאת דברים' - כי אתה לא גורם לו צער ואכזבה כאשר לבסוף אתה לא קונה.

אמנם במקרה כזה צריך לשים לב לנקודה אחרת, שאם אתה 'מטריל' את העובד בחנות באופן כזה שבגלל שהוא עסוק לענות לך הוא לא יכול להתפנות ללקוחות אחרים, הרי שאתה גורם לבעל הבית להפסיד לקוחות, ולכן כל ההיתר הוא באופן שאין לקוחות אחרים הזקוקים לעזרת העובד, ובמידת הסבירות וההיגיון.

הפעלת IROBOT בשבת קודש

שאלה: יש לי בבית מכשיר 'אופה לחם'. מכניסים לתוך המכשיר את כל הרכיבים (קמח, מים, שמן, וכדומה) מפעילים את המכשיר והוא לש את העיסה ולאחר מכן אופה את הבצק, עד שבסוף התהליך מתקבלת התוצאה בדמות לחם טרי וחם.

האם מותר לי להכניס את כל הרכיבים למכשיר בערב שבת לפני כניסת השבת, ולתכנת את המכשיר שיתחיל לפעול בשעות המוקדמות של שבת קודש בבוקר, כך שבזמן הסעודה יהיה לנו לחם טרי וחם? הרי זה ממש עונג שבת!

ושאלה נוספת: האם מותר לי לתכנת קודם השבת את ה-irobot (מטאטא חשמלי) שבליל שבת לאחר שכל בני הבית עלו על מיטתם, הוא יצא מבסיסו, יעבור בסלון ובמטבח ויאסוף את כל הפירורים והלכלוך מהרצפה, וקודם שבני הבית יקומו לתפילת שחרית הוא ישוב לבסיסו?

תשובה: נתחיל עם האופה לחם ומשם נגיע גם לנידון הרובוט.

אין להתיר להפעיל את האופה לחם על ידי שעון שבת וזאת מחמת כמה סיבות:

א' יש בזה שאלה מסוימת של מוקצה - מאחר והקמח לא היה ראוי לאכילה בכניסת השבת - וכיוון שהיה מוקצה בתחילת השבת - נחשב מוקצה לכל השבת (אך יש לדון בזה).

ב' יש בזה שאלה של גזירת 'שהייה' - כידוע חכמים גזרו לא להשהות (אפי' מערב שבת) על אש שאינה גרופה או קטומה מאכלים שלא הגיעו לדרשת בישול מסוימת מחמת החשש שמא יבוא להגדיל את עוצמת האש, מאחר והוא בהול שהאוכל יהיה מוכן בזמן לסעודה.

ומאחר ובמכשיר הנ"ל יש כפתור המאפשר לברור בין תכניות שונות ודרגות פריכות שונות של הלחם, הרי שיש לחשוש שמא יבוא להגביר את עוצמת האפייה כדי שהלחם יהיה אפוי בזמן, ואף באופן שהחשש הנ"ל לא מעשי, מכל מקום מאחר וזו אש שאינה גרופה וקטומה - גזירת חכמים בעינה עומדת (אמנם ייתכן שאפשר לפתור בעיה זו על ידי הפיכת המכשיר לגרוף או קטום ואין כאן המקום להאריך בזה).

ג' והוא העיקר מבחינתי: 'אוושא מילתא' ושימוש בשעוני שבת - דנו הפוסקים על האפשרות להפעיל מכונת כביסה או מייבש כביסה מעט לפני כניסת השבת באופן שהמכונה תסיים את עבודתה במהלך השבת, והעלו לאיסור מחמת כך שהמכונה עושה רעש (אוושא מילתא) ואין זה מתאים לאווירת השבת, והרי זה זלזול בכבוד השבת (אמנם כאשר יש צורך גדול כגון שהבן חזר מהישיבה או מהצבא לפני שבת ויוצא לדרכו סמוך לצאת השבת - ניתן להקל באקראי).

ביאור הדברים - גם כאשר המכשירים עובדים באופן אוטומאטי ללא התערבות יד אדם, מכל מקום עצם המציאות שהם עובדים ועושים רעש - זה פוגם באווירת השבת.

הרב משה פינשטיין זצ"ל כותב שפשוט לו שאם היו ממציאים את שעון השבת בתקופת חז"ל - היו אוסרים זאת כמו שאסרו לומר לגוי לעשות מלאכה, שהרי הרמב"ם כותב שהסיבה שאסור לגוי לעשות מלאכה בשבת, זה משום שלא תהא השבת קלה בעיננו, שהרי אם יהיה מותר לומר לגוי לעשות מלאכה, נוכל להפעיל את הבית על ידי גוי, ובחדר הכביסה יעשו כביסה, ובחדר הגיהוץ יגהצו, ובמטבח יבשלו, וברור שמציאות זו תגרום לנו לזלזול בכבוד השבת, וזה יגיע בסופו של דבר לחילול שבת.

ולכן מאחר והאופה לחם עושה רעש במהלך עבודתו (ולפי מה שהבנתי הוא אף רוקד וזז ממקום למקום על השיש...) זה לא מתאים לאווירת השבת, שהוא יפעל בשבת אף אם הוא עובד מעצמו באוטומציה מלאה.

וגם אם יתברר שיש אופה לחם שלא עושה רעש, עדיין יש לדון לפי דברי הרב פיינשטיין שלא נוכל להתיר זאת, כי ברור שעל אף שאנו מתירים שימוש בשעון שבת, זה רק בשביל הדברים הנצרכים, אבל לא נתיר את הפעלת כל מכשירי החשמל בבית על ידי שעון שבת, ואכן הפוסקים אסרו להפעיל מפעלים ובתי עסק שימשיכו לעבוד בשבת אף אם מדובר באוטומציה מלאה.

ומהסיבה הזאת יש לומר גם שאין זה מתאים שהרובוט (המטאטא החשמלי) יעבוד בשבת, שהרי הוא עושה רעש, וגם אם הוא יהיה שקט עדיין הדברים הנ"ל שייכים גם כאן.

ואכן יכול לטעון הטוען ולומר שאם כך היאך אנו מתירים את הפעלת המקרר, והמזגן, והפלטה, על ידי שעון שבת? הרי גם המזגן עושה רעש במהלך עבודתו?

התשובה היא שאכן אין בנושא זה של שימוש בשעון השבת ושאלת 'אוושא מילתא' דברים מוגדרים וברורים, והדבר מסור לשיקול הדעת של פוסקי הזמן, ואחר שהמקרר והפלטה והמזגן הוא צורך בסיסי בכל בית ובית, והוא נצרך והכרחי לשבת ואין להם תחליף, הרי שאדרבה ראו במכשירים אלו את צורך השבת, ולכן מכשירים אלו מותרים, אבל אופה הלחם והרובוט, קשה לומר שזהו צורך בסיסי שאין לו תחליף, ורבים הם הבתים שאין בהם מכשירים אלו, ולכן בזה רואים הפוסקים את הפעלתם כגורם לזלזול באווירת וכבוד השבת (וגם כאשר הרובוט עובד בשעות שכל בני הבית ישנים, שעצם האפשרות והידיעה להיתר זה גורמת לזלזול בכבוד השבת, ואם לא כן נתיר גם שבמהלך הלילה מכונת הכביסה והמייבש יתחילו לעבוד, וברור שהיתר כגון זה יגרום לכך שהשבת תהא קלה בעינינו).

ולכן למסקנה: אין להתיר את השימוש באופה לחם וגם לא ראוי ולא מתאים לתכנת את ה-irobot שיפעל בשבת, ולמזהיר ולנזהר שלומים תן כמי נהר.

לאכול דגים לאחר אכילת בשר

שאלה: אתמול בערב הייתי בחתונה והיה 'בר קבלת פנים' לפני החופה. אכלתי מעט מהבשר שהוגש שם, ולאחר מכן קינחתי והדחתי את הפה משיירי מאכל הבשר, לקחתי צלחת נקייה ומזלג נקי ואכלתי מעט מהדגים שהוגשו שם.

אולם העיר לי חבר, כי צריך לאכול קודם דגים ורק אחר כך בשר, ואי אפשר לאכול בשר ולאחר מכן דג. האם הוא צודק?

תשובה: דרישת ההלכה היא להפריד בין אכילת הדגים לבשר, ולא לאכול אותם יחדיו, כי אכילת דגים ובשר ביחד יכולה לגרום חס ושלום למחלת הצרעת, וחמירא סכנתא מאיסורא.

אולם אין הבדל מבחינת ההלכה אם אוכלים קודם את הבשר ולאחריו את הדגים, או ההפך, ואדרבה בזמן הגמרא הנוהג היה לאכול קודם את הבשר ואחר כך את הדג, וגם לשון השולחן ערוך מורה כך 'ירחוץ ידיו בין בשר לדג', וכן אנו שרים בזמירות שבת 'בשר ודגים וכל מטעמים' - קודם הבשר ולאחר מכן הדג.

אולם חכמי הרפואה בזמננו ממליצים לאכול קודם דגים ואחר כך בשר, וכן כתב בספר קיצור שולחן ערוך, כי הדג הוא נוח יותר לעיכול, והבשר קשה יותר לעיכול, אך אין זו הלכה פסוקה, אלא המלצה איך לאכול בריא.

ולכן אין מניעה במקרה של 'בר קבלת פנים', לאכול בשר ואחר כך דג, ואחר כך עוד פעם בשר ואחר כך עוד פעם דג, כי הסדר לא משנה מבחינה הלכתית, אלא העיקר להפריד ביניהם בפעולות הנצרכות על פי ההלכה.

אך יש לציין כי בספר ליקוטי תורה לכ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא כתב 'ולכן מנהג ישראל לאכול דגים קודם בשר' יעויין שם (פרשת בהעלותך דף ל"ג טור ב') הטעם על פי חסידות וקבלה (ומן הסתם גם לפי דבריו זה שייך בעיקר בסעודה ממש).

סיפור לשבת

קצת נוחות מול חיי משפחה

מתוך מכתבים למערכת בירחון ליובאוויטש

...ברצוני לספר על מה שאירע בביתנו לאחרונה. אנחנו גרים בסביבה שלא קל לחיות ולהסתדר בה ללא מכשיר סמארטפון, אבל ברוך ה' הצלחתי להימנע מהחזקת מכשיר כזה, ותמיד מצאתי דרכים להסתדר. בתחילת החורף חגגתי יום הולדת עגול, וילדיי היקרים קנו לי מתנה – טלפון 'חכם' הכי חדיש שיש היום בשוק. האמת? נהניתי מהמחווה שלהם, וגם הרגשתי לא נעים לאכזב אותם. ישבתי עם בתי הצעירה, שהעבירה לי קורס מזורז איך שולחים הודעות ותמונות, איך בודקים מזג אוויר ועוד כהנה וכהנה. כעבור זמן לא רב התקיימה בביתנו התכנסות משפחתית. החל מבוקרו של יום, עמלה אשתי על עריכת קניות ובישולים וכו'. בשעה היעודה התכנסנו כולנו; בתחילה אכלנו, שתינו, אמרנו דברי תורה ושרנו, אך ברגע מסויים הבחנתי להפתעתי, שכולם נעלמו מהשולחן. הנכדים הקטנים שיחקו ביניהם באחד החדרים, ואילו בנותיי עברו לספה בסלון, וכל אחת מהן הייתה עסוקה במכשיר הנייד שלה. אחרי תקופה ממושכת שבה הן לא ראו זו את זו, ישבו הבנות באותו חדר - אבל לא החליפו ביניהן ולו מילה אחת, שקט שרר בסלון. כולן היו שקועות במכשיריהן. הדבר הכאיב לי מאוד, אבל לא פציתי פה. למחרת, אחרי תפילת שחרית, צד עלונכם הנפלא את עיניי, ומצאתי בו דברים בעניין הסמארטפונים. עוד באותו יום מסרתי את הנייד המשוכלל שלי לידיד העובד בבית רפואה, שביכולתו להיעזר בו לענייניים של חסד ופיקוח נפש. תקוותי ותפילתי כי אף ילדיי ילכו בעקבותיי. ואליכם, הורים צעירים, שילדיכם עדיין סרים למשמעתכם: תצילו אותם! אל תתנו להם כלי שמנתק אותם מכם; שמנתק אותם מעצמם! והכי חשוב, תנו להם דוגמה אישית: עשו 'חושבים' עם עצמכם, האם בשביל קצת נוחות אישית וחוויות זמניות - כדאי לכם לאבד חיי משפחה, לאבד זמן איכות עם יקיריכם. בברכה, חיים ג. | ירוחם

המשך בעמוד הבא...

לא לדחות על הסף הצעות מרקע מעט שונה

...ראשית דבר, יישר כוח גדול על פעילותכם המסורה לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו באמצעות הפצת העלון החודשי הגדוש בתכנים חסידיים ומחכימים, הנקראים בשקיקה על ידי ציבור אנ"ש בכללותו. ברצוני לשתף אתכם בבעיה שאני ומשפחתי חווינו: הנני אם חב"דית (במקור ממשפחה חסידית מירושלים עיה"ק). בניי עברו ב"ה את כל המסלול, מגן חב"ד ועד לשליחות. כאשר הגיעו לשלב השידוכים, פניתי למספר שדכניות שיואילו לסייע במציאת שידוך מתאים עבורם. אך דא עקא, כבר בתחילה הבחנתי שקיימת בעיה מסוימת שתקשה מאוד על סיכויי ההצלחה בהשגת היעד המבוקש. משום מה, כל ההצעות שקיבלנו לא תאמו את ציפיותינו. נוצר מצב שהרצוי אינו מצוי, ולהיפך. בהמשך, זכיתי לכתף קרה מצד השדכניות אליהן פניתי. הן העדיפו לטפל במקרים פשוטים וקלים למימוש: חיבור בין משפחות שורשיות ומיוחסות בקרב אנ"ש. אלא שכאן עולה התהייה המתבקשת – מה יהא על כל היתר? חסידות חב"ד צומחת ב"ה בעשרות אחוזים. כיום ניתן למצוא בקרבה מגוון רחב של משפחות מכל הסגנונות, החוגים והעדות, שהתקרבו לאור החסידות ומקושרים לרבי. יש לתת את הדעת על כך. חלילה מלדחות על הסף הצעות שידוך של משפחות חסידיות מרקע מעט שונה, ולהותירן לבדן בצידי הדרך. אני חוזרת לסיפורי האישי והמשפחתי: לא מעט פעמים היו, בהן ניסיתי להפוך את היוצרות ולבקש מהשדכניות להציע למשפחות מסוימות, את ילדינו. ברוב המקרים, התשובה שלהן הייתה - בתום בדיקה קצרה - כי אותה בת אכן החלה 'לשמוע' הצעות, אך "כרגע היא עסוקה". כמעט תמיד התקשיתי להשתחרר מן ההרגשה שמדובר בהתחמקות אלגנטית, כאשר מתחת לפני השטח יש סירוב אוטומטי בלתי מוצדק. הזמן נקף. בני הבכור ואחיו הצעיר ממנו שוקדים בהתמדה על לימוד מבחני הסמיכה לרב עיר מטעם 'היכל שלמה', ובינתיים... הזמן אינו עוצר לרגע, והשידוך שלהם אינו נראה באופק. הייאוש וחוסר האונים איימו להשתלט עליי. עד שיום אחד נודע לי על שדכנית חב"דית פלונית מארה"ב, ופניתי אליה. למרבה שמחתי, גיליתי, כי היא בקיאה בניואנסים הדקים בארץ הקודש, ולכך מקדישה היא את מרבית זמנה. כבר בשיחת הטלפון הראשונה חשתי, שלמרות שבניי הגיעו לגיל בוגר (יחסית), היא מתייחסת אליי כשווה בין שווים, בחמימות חסידית וברגישות רבה. הנני אסירת תודה לליווי ולתמיכה יוצאת הדופן שהפגינה כלפיי לאורך כל הדרך – החל מהשלב הראשוני של העלאת הצעת שידוך המתאימה, ועד לשלב בו יכולנו ב"ה לברך על המוגמר ב"לחיים ולברכה". ומן הפרט אל הכלל: בשנים האחרונות, (כמעט) בכל משפחה חב"דית ממוצעת, יש במעגל הקרוב או הרחוק, מעוכב/ת שידוך, כך שעל כולנו מוטלת הזכות והחובה המוסרית להסתכל עליהם בעין טובה, ולחשוב באופן מעשי, כיצד ניתן לסייע להם, בלב פתוח ובנפש חפצה. מיותר לציין, כי כל אימת שפונים אליכם בבקשה להמליץ על היכרותכם עם המשפחה הפוטנציאלית, יש להיצמד לפסקי ההלכה ולהימנע מהפצת שמועות בלתי מבוססות, שבוודאי אינן לתועלת, והעלולות לגרום נזק בלתי הפיך, בייחוד בתקופת השידוכים הרגישה.

בשורות טובות ח.ג.

שביבים / שאול שיף

שפת הלב

/ י. יקיר

הם עמדו בנמל התעופה. ממתינים למטוס חלופי. הם נחתו באופן בלתי צפוי באתונה ועכשיו מחכים להמשך המסע. באיזו שעה יוצא המטוס?.

הנחיתה באתונה בלבלה אותם. הם היו נסערים.

רפאל, רק הוא שונה מכולם. לא מבין על מה הם מדברים ומה הם מסכמים. הוא דובר ספניולית, ולא מצליח לעקוב אחרי השינויים. 'מתי צפויה הנחיתה'? אולי להישאר לבד באתונה ולהמתין לטיסה שבשבוע הבא? לבסוף עלה על המטוס ועשה את דרכו. הוא הגיע לירושלים. דקות אחדות לפני השבת. ברור שהוא טעה בדרכו. מזוודתו העמוסה שוחחה את הליכתו. וגם מראהו היה דאוג. לא כך תיאר לעצמו את בואו ירושלימה.

חסיד עם שטריימל התקרב אליו. התבונן בו ארוכות. ראה את המזוודה. את החולצה הצבעונית, הבין במה המדובר. ופנה בחביבות עם טפיחה על השכם. רמיזה. כמה מילים של שאלה והיתעניינות. רפאל לא הבין מאומה. לכן גם לא יכול היה לענות כלום. רק דבר אחד ידע: ההלך הזה שבא לקראתו מזמין אותו. "מה אני אלך לאנשים שמדברים אידיש?" למרות זאת רפי לא סירב. כלום יכול היה?

הסעודה לא הייתה חוויה קלה. העייפות? לא ולא. התקשורת!. הוא לא ידע מה עושים כולם ליד השולחן. הבין שהם משוחחים בדברים מרתקים. ראה שיש להם הרבה ילדים. וכולם מתבוננים ביחד בדפים צבעוניים. מחייכים מהברקתו של הבחור שישב שם. גם שמע פסוקים שהוא הכיר. הם שרו שירים - כל כך מרגשים. באחד השירים אפילו הצטרף ושר. הלילה רד. היכן יישן?

ניסו לעזור לו - אבל לא הבין. עד שתיבלו דבריהם בתנועות ידיים. או-אז תחושת ההקלה קנתה שביתה בליבו. לא חייבים לדבר עם מילים. צריך לדבר עם הלב!

הוא, דובר ספניולית - מצא שגם כשאתה לא יודע את השפה אבל אתה מבין את הדברים. הוא נכנס לחדר הנעים שהם סידרו לו, והלך לישון.

אם מישהו היה מציע לו מראש להתארח אצל דוברי אידיש? היה מחייך בביטול. אבל עכשיו? הוא לא מוכן לוותר על גודל החוויה. השבת שהחלה בקשיים רבים, פתאום התגלתה באורה הגדול. איזו שמחה. איזו אהבה. מסתבר שאפילו המילים הם אינם בעייה! כל הפחדים המוקדמים - היו מיותרים.

הגילוי המרעיש - עם מה אנחנו מדברים באמת! עם הלב כמובן!.

התקשורת הנכונה שלנו עם הזולת היא מהלב. אהבת ישראל היא חלק מתוך כל מה שיש בפנים. וזה לא קשור לשפה או לחוויות משותפות.

במתן תורה זכינו לברית ההדדיות. בכל אחד מאיתנו ניטוו קשרים של 'ערבים זה בזה'. אמנם לא די בעבודת הלב. מאוד נעים שיש גם שפה ברורה ודיבורים קולחים, אבל כל אלו משולים לזריעה שאחר החרישה. כשהלב הוא תמיד תלמים לצמיחה.

זה נכון אפילו אצל אורחים מ'פלנטה אחרת'. וזה בוודאי הכרחי גם ברדיוס הקרוב לנו. שפת הלב היא שפה רשמית - מאחוריה עומדות כל הפעולות של הלשון. כפי שאומר שלמה המלך במשלי: "לב חכם ישכיל פיהו, ועל שפתיו יוסיף לקח" כשהלב הוא 'משכיל' - הפה יודע מה לומר ובמינון נכון.

בפרשה זו אנו מצטווים על התרומה. - לתת לשני זו תפיסה והבנה שאנחנו שייכים זה לזה. שאנחנו בעצם מהות אחת!. לתת לשני פרושו להיות פחות אגואיסט ולהכיר שלא הכל מגיע רק לי בעולם. היהודים הם עם של נותנים. והלוואי ונזכה תמיד לתת ולהעניק ולתרום לעולם כולו ערכים של קדושת החיים. כי מה הכי חשוב? חכמה, מוסר, צניעות, אמונה. וכל מה שיעשה את האנושות - מקושרת יותר לערכים של בורא העולם.

סגולת לימוד תורה

משיחותיו של הגאון רבי אליהו מן עם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

חולה המבקש לאחרים "תלמדו לזכותי", האם זה ממעט ללומדים מזכותם?

"הלימוד אינו ממעט מזכות הלומדים. ויועיל לחולה רק מה שמוסיף בלימודו בגלל ומחמת רפואתו, בין בכמות בין באיכות, תוספת זו יכולה להועיל".

בהזדמנות אמר רבינו: "הרפואה היא משום שחברו הוא גורם ללימודו. (ומה שמובא בספר 'רוח חיים' ריש אבות את המעשה עם הט"ז שבזכות שיעורו התרפא החולה אע"פ שהחולה לא גרם לאמירת השיעור, שם אפשר לבאר שהכוונה שהתפילה תועיל בזכות התורה)".

אברך חולה וחמותו מעוניינת לארגן קבוצת אברכים שייסעו מבני ברק לכותל המערבי ויאמרו שם את כל ספר תהילים. האם אפשר לומר לה שעדיף שאותם אברכים ילמדו ארבע שעות ברציפות ואח"כ יאמרו כמה פרקי תהילים לרפואתו, וזה יותר טוב - א. כי נחסוך את ביטול התורה של הנסיעה; ב. כי באמירת כל ספר תהילים קשה להתפלל בכוונה; ג. כי תפילתם תהיה אחר לימוד כמה שעות ברציפות?

"לימוד עדיף".

ארבע שעות אלו היו לומדים בלאו הכי, רק המיוחד כאן היא הרציפות, האם גם בכהאי גוונא הרציפות הזו קודמת לנסיעה לכותל?

"גם הרציפות סגי לזה".

מעוניינים להתחזק לרפואה שלמה, מה יעשו לגברים או לנשים?

"גברים שילמדו דבר חדש וזה חיזוק בתורה, וכגון קדשים, זרעים טהרות. נשים שיתפללו מעריב. ב'משנה ברורה' כתב בסימן ק"ו סק"ד, שהן פטורות וה'חזון איש' סבר שרק בעת הצורך יש להקל".

לכמה זמן לקבל על עצמם?

"הגברים כמה שרוצים, הנשים שיקבלו עליהן מעריב תמיד".

הגמרא בעירובין (נד.) הולכת ומונה "החש בראשו יעסוק בתורה שנאמר וכו', חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר וכו', חש במעיו יעסוק בתורה שנאמר וכו', חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא". מדוע אם כן אמרו בתחילה ראשו, גרונו ומעיו? ואפשר לבאר על פי מה שרבינו נוהג לומר, כי לכל איבר יעסוק בתורה בעניין השייך לו, כגון ראשו יעסוק בהלכות תפילין, איבריו הפנימיים יעסוק בהלכות טרפות וכו'. הסכים רבינו לביאור הנ"ל. ואמר עוד:

"כי כיוון שיש פסוק מיוחד לחש בראשו, תועיל התורה לכאב ראש עוד יותר מאשר לכל גופו, וכן לשאר דברים שהוזכרו במפורש שם בגמרא".

רופא ירא שמים נכנס לרבינו והזכיר את דברי הגמרא בעירובין (נד.) "החש בראשו יעסוק בתורה וכו'", ואמר: "לפי זה, אני יכול לסגור את המרפאה, די אם אתלה בפתח המרפאה את לשון הגמרא". השיב לו רבינו: "הרי לא שומעים לעצה זו, וזה הדבר הקשה ביותר למתרפאים, להתנהג כך".

והוסיף עוד לאמור: "כי דברי הגמרא הם לא רק כאשר כואב וכרפואה, אלא גם כמניעה לכאב, ולמחלה שלא תבוא".

אח"כ שאל הרופא את רבינו: הנה יש מיחוש ויש חולי ובגמרא אמרו "חש", אולי כוונתם רק לגבי החש בראשו ולא מחלה, כי הנה ראינו הרבה ת"ח שעוסקים בתורה ויש להם חולי.

אמר לו רבינו: "אין זה נכון, ולא רק למיחוש אלא מועיל גם למחלה, ואין אנו יודעים חשבונות שמים. יש חשבונות ויש עניין של גלגול קודם".

אמרתי קמיה רבינו: הנה אנו שומעים כאן תמיד לצרכי רפואה ללמוד את הדבר שכנגדו. לדוגמה, לכאבי רגליים ללמוד הלכות חול המועד, ורבינו מכנה רפואות אלו "רגל ברגל"; לבעיה באיברים הפנימיים - ללמוד הלכות טריפות; כאב שיניים ללמוד הלכות בכורות במס' בכורות. והרי אין מתרפאין בדברי תורה?

"זה לא לרפואה בדברי תורה. זו זכות התורה. א.ה. והרי אמרו בגמרא עירובין (נד) החש בראשו יעסוק בתורה וכו' הרי שמותר, נצרך ומועיל".

ארבעה בני משפחה אחת יש להם בעיה עם גב, מה יעשו?

"כתוב בשם האר"י על אחד שכאב לו הכתף והגב שם, אמר לו האר"י משום שלא נזהר מלדבר דברי תורה בין מים אחרונים לברכת המזון כי תיכף לנטילת ידיים ברכה - ותכף זה תיבת כתף, תאמר להם שדבר ראשון ייזהרו בנטילת ידיים ושלא דבר בין נטילת ידיים במים אחרונים לברכת המזון".

יש לו חולי בעיניים מה יעשה מידה כנגד מידה לרפואתו, עין בעין?

"אם ת"ח הוא ילמד מס' נגעים שנגעים שייך לעיניים, שהרי אם כהו עיני כהן אינו רואה את הנגע".

בחור שואל שיש לו כאבים בשן ולא יודעים מה זה, הרי כתיב שן בשן מה חטא בשן שיעשה נגד זה לרפואתו?

"העניין אצלו שייך למאכלות אסורות".

שאלה: הרי מדובר בבחור יר"ש?

"אז תשאל אותו אם מקפיד על מים אחרונים ששייך לאכילה".

שוב שאלוהו, ואמר שהוא מדרום אפריקה ורבו שם אכן אמר לו שיכול לנהוג כיש אומרים שבשולחן ערוך שאין כיום חיוב מים אחרונים.

הגיב שוב רבינו: "אם כן, שיקפיד על מים אחרונים".

סובל מעצירות מה יעשה?

"אחד שאלני כי סובל מעצירת מעיים, מה יעשה, אמרתי לו שילמד החובל כי שם (בדף צב.) יש גמ' כי עצר עצר ה' וכו', והוא אמר לי שעשה כן ומיד זה הסתדר. גם הוא - שילמד החובל".

נכנס יהודי ואמר שהוא מחפש לקנות דירה במקום קהילתו בדרום אמריקה, אך אין לו כסף ושאל האם יכול לעשות הגרלה ואולי על ידי כך יוכל לקנות דירה, והרב אמר לו ללמוד 'הבית והעליה' בתלמוד ירושלמי ולמד. האם עתה עליו לעשות משהו נוסף או להמשיך בזה?

"שילמד רמב"ם ושולחן ערוך ונו"כ בזה, ולגבי הגרלה זה בבחינת מניח מעותיו על קרן הצבי".

ג' יוצ"ח מבוגרים ללא שידוכים מה יעשה?

תשובה: "שהאב ילמד כתובות".

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net